

BATI TOPLUMLARINDA İSLAMOFOBİ'NİN ÜRETİLMESİNDE MEDYANIN ROLÜ

The Role Of The Media In The Production Of Islamophobia In Western Societies

Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir GÖLCÜ* - Mustafa ÇUHADAR**

Geliş Tarihi: 08.01.2018 Yayına Kabul Tarihi: 20.01.2018

Öz

İslam, 11 Eylül 2001'de Amerika'daki ikiz kulelere yapılan saldırı sonucu, dünya çapında gerek medyanın, gerekse toplantılar ve yayınların öncelikli konularından birisi haline gelmiştir. Basit bir ifadeyle, "İslam dinine ve Müslümanlara karşı duyulan güvensizlik, korku ve dışlama"yı ifade etmek için kullanılan İslamofobi kavramı, bu süreçten sonra küresel çapta hızlı bir dolaşıma girmiştir. Bu süreçle birlikte yeni medya teknolojilerinin gelişmesi, daha geniş kitlelere ulaşmayı beraberinde getirmiş, özellikle 2000'li yıllardan sonra İslamofobinin yükselmesinde, medya önemli bir rol oynamıştır. Batı'nın, İslam ve Müslümanlara yönelik yayınlarında, 11 Eylül'ün bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. Hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde İslam ve Müslümanlara dair haberler artmış ve bu haberlerde İslam ve Müslümanlar olumsuzlanarak verilmiştir. Bu bağlamda medyada, İslam'ın şiddet içerikli bir din olduğu yönünde yayınlar yapılması sonucu, İslam ve Müslümanlar hakkında gerçek ve yeterli bilgiye sahip olmayan Batı toplumları bu yayınlardan etkilenmiştir. Bu etkilenme İslamofobiye yol açmakta ve günlük hayatta Müslümanlara karşı İslamofobik saldırıların ve davranışların gelişmesine neden olmaktadır. Bu çalışmada batı medyasında Müslümanların ve İslam'ın temsili ve bu temsil sonucu üretilen İslamofobi sorunsalı ele alınmıştır. Çalışma bilimsel gözlemi esas alan temel literatür taraması yöntemine dayanılarak inşa edilmiştir. Çalışma genelinde günlük yaşamdan ve küresel ya da lokal

Abstract

Islam has become one of the leading issues of the media, and of the meetings and publications worldwide, as the result of the attack on the twin towers of America on September 11, 2001. In simple terms, the notion of Islamophobia, which is used to express "insecurity, fear and exclusion against Islamic religion and Muslims", has entered the global circulation rapidly after this process. Along with this process, the development of new media technologies has resulted in reaching wider masses, especially in the rise of Islamophobia after 2000 years, the media has played an important role. It can be said that September 11 is a milestone in the Western publications for Islam and Muslims. Almost all European countries have increased news about Islam and Muslims, and Islam and Muslims have been given negative in these news reports. In this context, in the media, it is the result of publications that Islam is a violent religion, influenced by Western societies which have no real and sufficient knowledge of Islam and Muslims. This affects Islamophobia and causes the development of Islamophobia attacks and behaviours against Muslims in daily life. Within the context of this study, Muslims in the western media and representatives of Islam and Islamophobia produced as a result of this representation have been dealt with. The study was built on the basis of a basic literature review method based on scientific observation. Generally, the study has focused on examples from daily life and global or local media content. Through these examples it has

* Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, kadirgolcu@yahoo.com, orcid.org/0000-0001-7320-6745

** Kredi Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, mstfchdr@gmail.com, orcid.org/0000-0003-2957-1176

düzeydeki medya içeriklerinden aktarılan örnekler ele alınmıştır. Bu örnekler üzerinden medyanın İslamofobi'ye zemin hazırlayan en etkin araç olduğu, bu aracın yapısında ve işleyiş mantalitesinde yapılacak pozitif ya da negatif yönlü değişimlerin doğru ya da ters orantılı olarak İslamofobi ve Müslümanlara karşı geliştirilen nefreti maksimize ya da minimize edeceği görülmüştür.

been seen that the media is the most effective tool to prepare Islamophobia and that positive or negative changes in structure and functioning of this tool will maximize or minimize hatred against Islamophobia and Muslims in the correct or inverse proportion.

Keywords: Media, Islam, Islamophobia, Western Societies.

Anahtar Kelimeler: Medya, İslam, İslamofobi, Batı Topluları

GİRİŞ

Batı toplumlarındaki İslam karşıtlığı ve İslam hakkında üretilen düşmanlık, korku ve nefret gibi olumsuz his ve düşünceler, 18. ve 19. yüzyıl Avrupa tiyatrosunda kullanılmış olan Fantazmagorya tekniğine çok benzemektedir. Anadolu topraklarının yabancı olmadığı Fantazmagorya esasında; bir ışık kaynağı kullanılarak kurukafa, hayalet ya da korkutucu simgelerin perdeye ya da duvara yansıtılmasına dayanan bir tekniktir. Bu teknik kullanılarak kişilerin bilincinde gerçek dışı unsurlar canlandırılıp, izleyicilerin bu fantastik ya da korkutucu yansımaları gerçek olarak kabul etmesi sağlanır. Yani gerçekliği olmayan simge ve sembollerin toplumsal hafızada gerçeğe dönüştürülmesi işidir Fantazmagorya (Kalın, 2012). Her ne kadar geçerliliğini ve işlevselliğini yitirmiş gibi görünse de Fantazmagorya, toplumsal bilinçte gerçekçi olmayan korkuların meşrulaştırmasında günümüzde bile yoğun olarak kullanılmaktadır. Bugün bir ışık kaynağının önüne bazı simgeler ve semboller yerleştirmek yerine, Fantazmagorya iletişim teknolojilerinin medyaya sağlamış olduğu yeni imkânlardan faydalanarak gerçeklik algısını daha kolay üretebilmektedir. Işık kaynağı yerini kamera ve yüksek çözünürlükteki ekranlara bırakırken, seyirci ekranın büyümesine kapılarak her an ve neredeyse her ortamda yapay korkulara maruz kalabilmektedir.

İletişim teknolojilerinin medyaya sunmuş olduğu bu teknik imkânların kullanımı sonrasında 11 Eylül saldırıları, batı toplumlarının zihinsel haritasında Fantazmagorya'nın yeniden canlanmasına neden olmuş ve bu toplumlarda İslamofobi yeniden tartışılmaya başlanan bir olgu olarak toplumsal gündemde yerini almıştır. Esasında Avrupa'nın

düşünsel mirasındaki yerini ortaçağdan beri koruyan İslam düşmanlığı, medyanın sağlamış olduğu yeni imkân ve mecralarda daha da güçlenerek varlığını pekiştirmiştir. Bu gelişmeleri mümkün kılan durum ise; Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan 11 Eylül saldırılarının “Müslüman teröristler” tarafından yapıldığı bilgisinin kısa bir zaman içerisinde çok farklı kaynaklar vasıtasıyla dünya haber medyasında yaygınlaştırılmış olmasıdır. Bu olay toplumların sosyal hafızasında var olan yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığını körüklemiş ve sosyal hayatta Müslümanlara karşı yoğun bir öfke görünür kılınmıştır. Özellikle batı toplumlarında bireyler, yabancılar ve Müslümanlarla olan insani ilişkilerini gözden geçirme gereksinimi hissederken; İslam'a ve Müslümanlara karşı problemleri bir algının benimsenmesi engellenememiş ve bu algının sosyal ve fiziksel şiddete dönüşmesi kaçınılmaz olmuştur. Şüphesiz bu durumun oluşmasında medyanın üretmiş olduğu suni korku ve ötekileştirerek terörizmle özdeşleştirdiği Müslüman imajı oldukça etkili olmuştur. Bu bağlamda batı toplumlarının gündelik hayatında medya üzerinden üretilen İslam ve Müslümanlar hakkında oluşan imaj, İslam'ın “şiddete dayalı, kılıç yoluyla yayılmış, irrasyonel, takipçilerinin dünyevi ve şehvi arzularını kamçılayan, ötekini asimile ve son tahlilde yok etmeyi hedefleyen bir din” olduğudur (Hıdır, 2007:85). Dolayısıyla artık bu toplumlar için İslam dini ve Müslümanlık şiddeti ve terörizmi üreten ve batı medeniyetinin temel değerlerini yok etmeyi amaçlayan bir süreç olarak kabul edilmiştir.

Bugün dünyada kabul görmüş çok yaygın bir düşünceye göre İslamofobi, 11 Eylül 2001 sonrasında ortaya çıkmış yeni bir fenomendir. Bu kabul ediş, anti-İslamizmin Batı tarihinde geçmişe giden derin köklerini inkâr etmekle kalmıyor, aynı zamanda 11 Eylül'den bağımsız olarak var olan ırkçı ve İslamofobik eğilimlerin varlığını da görmezlikten gelmektedir (Canatan, 2007: 19). Brown da (2000:7) her ne kadar 11 Eylül saldırılarının bu süreçte hızlandırıcı bir etkiye sahip olduğunu kabul etse de; Amerika'da ve özellikle Avrupa'da Müslümanlara yöneltilmiş olan ön yargı ve düşmanlığın görünür kılındığı tarihin 1980'lerin sonu olduğu konusunda ısrarcıdır. Çünkü bu tarihler Avrupa düşünsel atmosferinde “İslamofobi” kavramının ilk kez dillendirildiği tarih olarak not edilmiştir. Bu tarihten sonra ise I. Körfez Savaşı gibi yaşanan bazı uluslararası gelişmeler Avrupa'daki İslam ve Müslüman gerçekliği üzerine ileride yapılacak olan daha yoğun tartışmaların hem

fitilini ateşlemiş hem de materyal sağlamıştır. Bu süreçte her ne kadar bazı istisnai durumlar varlığını korumuş olsa da; batı toplumlarının kamuoylarında Müslümanlar ve İslam hakkındaki genel eğilim en iyi şekilde panik ve düşmanlık olarak tanımlanmıştır (Halliday, 1999). Konu tarihselci bir bakış açısıyla ele alındığında ise İslam ve Müslüman karşıtlığının batı düşünsel mirasının kökenlerinde var olduğu daha açık bir şekilde görülecektir. Özellikle İslam'ın orta çağa damga vuran yükselişi ve batı toplumlarına güçlü bir şekilde etki etme durumu; Hristiyan din adamlarının Müslümanlara yönelik kaleme almış oldukları reddiyelerde kendisini İslam ve Müslüman karşıtlığı olarak göstermiştir. Bu dönemde, Doğu'da Yuhanna ed- Dımeşkî ve Abdulmesih el-Kindî örnekleri kendini gösterirken, Batı'da ise öncü isim, Thomas Aquinas olmuştur (Çetinkaya, 2010:46).

Bu bağlamda batı düşünsel mirasında varlığını hep koruyan İslam ve Müslüman karşıtlığı, bugünün batı dünyasında sosyal hayatta daha da belirginleşerek İslam düşmanlığını temel alan bir ırkçılığa evrilmiştir. Geisser (2003: 6-7) de bu dönemde 11 Eylül saldırıları sonrasında sosyal ve düşünsel hayatta daha fazla görünür olan İslam karşıtlığı ve İslamofobik tutumların daha önceden var olduğunu dile getirmiş; 11 Eylül saldırılarının bu varolan tutumları sosyal ve siyasal hayatta İslam düşmanlığı davranışına dönüştürerek görünür kıldığını aktarmıştır. Bu görüşü destekleyen Akif Emre (2013) ise; 11 Eylül saldırıları sonrasında medyanın kullanımıyla oluşturulan psikolojik ortamın İslamofobi'yi teşvik ettiğini ve yaygınlaştırdığını dile getirirken, bu ortamın aynı zamanda uluslararası güçlerin yağmacı ve işgalci politikalarını meşrulaştırmak için bir araç olarak kullanıldığını da aktarmıştır. Bu anlatıyı daha da geniş bir bağlama oturtan Pakistanlı antropolog Akbar Ahmed (1994: 14) “tarihte hiçbir şey Müslümanları Batı medyası kadar tehdit etmemiştir” diyerek, İslamofobi'nin yeni yüzyılda artarak devam edeceğinin ilk işaretini veren bilim insanlarından birisi olmuştur.

İSLAMOFOBİ NEDİR?

İslamofobi son dönemlerde İslam ve Müslümanlar hakkında olumsuz değer yargıları taşıyan ya da bu tip yargıları ima eden terimler arasında en çok bilinen ve en çok kullanılan terim olarak dikkat çekmektedir. Fakat temel prensipler ekseninde uluslararası literatürde

ve akademik tartışmalarda “Müslüman Karşıtı İrkçılık”, “Müslüman Karşıtılığı”, “Müslümanlara Nefret”, “Anti-İslamcılık”, “Müslümanfobi” ve “Müslümanların Şeytanlaştırılması” gibi terimler de kullanılmaktadır. Her ne kadar dünya genelinde İslam’a ve Müslümanlara yönelik olumsuzluk ve düşmanlığı tanımlamak için birçok farklı terim kullanılıyor olsa da; bu terimlerin ortak kullanım amacı genellikle Müslümanlara ve İslam’a karşı aktarılacak istenen düşmanlık, nefret, kin, ayrımcılık ve ırkçılık gibi duyguları tanımlamaktır. Bu bağlamda basit bir tanımlama yapmak gerekirse İslamofobi; İslam ve Müslümanlara yöneltilmiş nefret, kin, düşmanlık ve korku gibi olumsuz değer yargılarının genel adı olarak ele alınmalıdır. Hanioglu (2012) İslamofobi’nin yabancı düşmanlığı ve antisemitizm gibi kavramsallaştırılması gerektiğini dile getirmektedir. Kavram daha geniş bir bakış açısıyla ele alındığında ise Müslümanlara ve onların yaşam tarzlarına karşı geliştirilmiş olan bireysel ve sosyal ilişkileri de kapsayan ırkçı bir tutumu sembolize etmektedir. Özellikle Müslümanların bakış açısından konuya yaklaşmak gerektiğinde ise; İslamofobi batı toplumları tarafından içselleştirilmiş bir önyargının gündelik yaşamda sıradanlaşmış olduğudur (Gottschalk ve Greenberg 2008: 11). Kentel’e (2012: 133) göre ise “batıda üretilmiş bir korku” olan İslamofobi yeni zamanların ürünü olarak gözükse de, batıdaki İslam korkusunun yeni ve özel bir durum olmadığını hatırlamak gerekir.

Bu sorunlu İslam algısı ve Müslümanlara karşı önyargılı yaklaşımlar İslamofobi’nin Müslümanların sosyal hayatlarındaki birçok boyutu etkilediğini ve bu etkinin şu sıralanan şekillerde ortaya çıktığını göstermektedir.

- Müslümanlara karşı saldırılar, tacizler ve şiddet.
- Camiler, İslam merkezleri ve Müslümanların sivil oluşumlarına saldırılar.
- Eğitimde, iş hayatında, yaşam alanlarında ve alınan hizmetlerde ayrımcılık.
- Kamusal kurum ve kuruluşlarda saygısızlık ve zorluk çıkartma.

Bu durumu açıklamak gerekirse; sosyal, kamusal ve sivil yaşamda Müslümanlara yönelik bu tip ayrımcı tepki, davranış ve tutumların bir kısmı 1970’lerde İslam ülkelerinden batıya yaşanan göçler sonucunda

ortaya çıkan birlikte yaşama deneyimi ile ortaya çıktığı varsayılmaktadır. Fakat tarihsel bir perspektifle durum değerlendirmesi yapıldığında; bu olumsuz durumun büyük bir kısmının batı toplumlarının düşünsel sermayesinde zaten varlığını korumakta olduğudur. Bu gelişmeler ekseninde İslamofobi'nin çok farklı boyutlarda gerçekleştiği görülmüş ve bu durumun temel sebebinin İslam'ın doğasından kaynaklanmadığı aksine batı toplumlarının yabancı ve farklı olana karşı hoşgörüsüz bir eğilime sahip olması nedeniyle tecrübe edildiği ortaya çıkmıştır (Richardson, 2012: 7).

İslamofobi teriminin yazılı kaynaklarda ilk kez kullanımı 1985 yılında Edward Said tarafından gerçekleştirilmiştir. Said bu kullanımda İslamofobi'nin de Anti-Semitizm gibi batı toplumlarında yaygın olduğunu dile getirirken; İslamofobi'nin Anti-Semitizm kadar batılı yazarlar ve düşünürler tarafından önemsenmediğini, modern Hristiyan batı toplumunun İslam ve Müslümanlara olan düşmanlığının Anti-Semitizm'le el ele gittiğini aktarmıştır (Said, 1985: 8-9). Terimin ikinci kez kullanımı ise 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin Müslümanlara karşı bazı bölgelerde sergilemiş olduğu düşmanca tavırlar ve yok sayıcı politikaları tanımlamak için Amerikan Journal Insight dergisinde yer almıştır. Özellikle Afganistan işgali sonrasındaki geri çekilme ve Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında, İslamofobi kavramı dünya literatüründe daha da önemli bir konuma yükselmiştir (Runnymede Trust, 1997). Fakat bu sıralanan gerekçelerin temelde beslendiği ana kaynak; soğuk savaşın sona ermesi ile birlikte batı toplumlarının “ideoloji arenasında” bulamadıkları düşmanı medeniyet yelpazesinden seçme girişimi olmuştur. İşte tam da bu noktada tarih sahnesindeki rolü elinden alınan komünizmin yerine yeni ve daha kapsamlı bir düşmana gerek duyulmuş, Amerikan düşünce kuruluşları ve medya organları bu yeni düşmanı bulma ya da üretme arayışına girişmiştir.

Yıkılan komünist bloktan daha da geniş bir etki alanı ve tarihsel bir bağa sahip olan İslam medeniyeti ve onun nerdeyse sınırsız coğrafyası, Amerikalı siyaset bilimci ve aynı zamanda Beyaz Saray'ın Ulusal Güvenlik Konseyi Üyesi Samuel Huntington'ın (2006) Medeniyetler Çatışması tezi ile hedef tahtasına konmuştur. Bu hedef gösterme durumu toplumsal yaşamda kısa süre içinde karşılığını bulmuş olsa da kitlesel bir öfkeye dönüşmesi için bazı farklı etkenlerin de devreye sokulması gerekli olmuştur. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra medyanın da

büyük desteğiyle ABD’de artmaya başlayan Müslüman karşıtlığı, kıta Avrupası’ndaki Almanya, Avusturya, İngiltere, Hollanda, İspanya ve Fransa gibi ülkelerde giderek artmaya başlamıştır. Dahası bu durumun toplumsal tabanda ne düzeyde olduğunu ortaya çıkarma adına Avrupa ülkelerinde European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) gibi araştırma merkezleri tarafından yapılan anketler İslamofobi olarak adlandırılan bu kaygı verici gelişmelerin son yıllarda daha da arttığını göstermektedir. Bu durum batı medeniyeti için açıkça tanımlanmış ve yüksek karakterli bir düşman tanımlamasıyla kendi birlikteliğinin meşruiyetini sağlama girişimi olarak görülmüştür. Beyaz Saray destekli Samuel Huntington ve Francis Fukuyama gibi güvenlik teorisyenlerinin de katkılarıyla tek kutuplu dünya için yeni hedef İslam medeniyeti olarak belirlenmiş ve bu düşmanlığın üretilebilmesi için medya ve onun bütün imkânları seferber edilmiştir. Fukuyama’nın (2011) İslam’ı ve Müslümanları demokratik sistemlerin yayılmasını engelleyen güçler olarak tanımlaması ve yine İslam’ı ve Müslümanları batı kökenli ‘evrensel’ değerlerin önündeki engel olarak ‘öteki’ ve ‘barbar’ pozisyonuna yerleştirmesi de İslamofobi’nin akademik bir düzlemde meşrulaştırılması çabaları olarak değerlendirilmiştir.

GÜNDELİK HAYATTA İSLAMOFOBİ

2001 yılında Amerika’daki ikiz kulelerin yıkılışından sadece iki ay sonra PEW (2001) Araştırma Merkezi’nin yaptığı araştırma, Amerikalıların %59’unun Müslümanlar hakkındaki görüşlerinin olumsuz olduğunu göstermektedir. Bu durum kısa zamanda yaşanan fiziki saldırılara dönüşmüş ve 11 Eylül saldırıları sonrasında Amerika genelinde 3 ay içinde 93 İslamofobik saldırı gerçekleştirilmiştir. 2011 yılına dek batı toplumlarında yaşayan Müslümanlar tarafından işlenen suç ve şiddet eylemlerinin sayısal oranları düşük düzeyde olmasına rağmen, bu olayların medyatik mecralarda daha fazla yer bulmaya başlaması başlangıçta fark edilmemiştir. Özellikle toplumsal hafızada herhangi bir konunun daha fazla kalıcı olabilmesi için medyanın bu konuyu daha yoğun olarak işlemesi gerçeği, İslamofobi ve onu tamamlayan nefret söyleminin kolaylıkla benimsenmesini daha da kolaylaştırmıştır. 2002 yılında Federal Soruşturma Bürosu (FBI) tarafından yayınlanan bir raporda Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarının – insanı hayrete düşürecek biçimde –%1600 oranında arttığı ortaya çıkmıştır.

2000 yılında Amerika genelinde 28 olay rapor edilmişken 2002'de bu rakam 481'e çıkmıştır. 2004 yılına gelindiğinde ise Amerikalıların sadece dörtte biri (%25) İslam hakkında olumlu görüş bildirmiştir (Lean, 2015: 30-31). 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında yapılan bir araştırmada Müslümanlara karşı olumlu görüş bildirenlerin oranı 2 yıl içinde %25'e düşmüştür. Üstelik 2001 yılında Afganistan ve 2003 yılında Irak işgallerine karşı ülkedeki yoğun muhalefet varlığını korurken; Amerika topraklarında da herhangi bir terör saldırısı meydana gelmemiş olması, bu sonucun rasyonel gerekçeler üzerinden açıklanmasını zorlaştırmaktadır.

İşte tam da bu noktada Michigan Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Juan Cole'un dedikleri sürecin kapsamlıca anlaşılması için önem taşımaktadır. Cole'ye (2012) göre Amerika'da sağcı gruplar ve muhafazakâr gruplar İslamofobi'yi yaymak için ciddi çaba sarf etmiştir. Cole, özellikle Amerika'nın orta-batı eyaletlerindeki küçük kasabalarda tüm Müslümanların potansiyel katiller olduğu yalanına inanıldığını ve İslam karşıtı söylemlerin yayılmasına çaba gösteren topluluklara yılda 40 milyon dolar aktarıldığını ifade etmiştir. 11 Eylül saldırılarının Amerikalılar üzerinde büyük travma etkisi yaptığını vurgulayan Cole, İslam'ın gerçekten ne olduğu hakkında bilgi sahibi olmak yerine oluşturulan 'İslamcı terörist' algısıyla yetinildiğini dile getirmiştir. Cole, "Ama bunlardan daha önemlisi önce Amerikalıları İslam'la korkutan daha sonra da onları İslam'dan korumayı vaat eden siyasi çıkar elde eden sınıfın etkisidir" ifadesiyle Cumhuriyetçi Parti içindeki bazı kesimlerin bu süreci koordine ettiğini iddia etmiştir. Bu durum bazı bilimsel raporlamalar vasıtasıyla siyasal aktörlere ve siyaset mekanizmasına aktarıldığı halde, Amerikan kamuoyunda medyanın estirmeye başladığı İslam karşıtlığı ve Müslümanlara yönelik toplumsal öfkenin bir türlü engellen(e)memesi; İslamofobi sarmalının nedenli büyük ve uluslararası bir tasarım olduğunu ispat etmektedir. Bu bağlamda PEW Araştırma Merkezi (2016), ABD'de 11 Eylül saldırılarından 2011 yılına kadar 11 Müslümanın karıştığı çeşitli saldırıların gerçekleştirdiğini ve saldırılar sonucunda 33 kişinin hayatını kaybettiğini bulgulamıştır. Buna karşılık ülke genelinde aynı zaman zarfında yaklaşık olarak 150 bin cinayet işlenmiştir. Yaklaşık olarak 3 milyon Müslümanın yaşadığı ve nüfusun %1'i etmeyen 11 kişilik bu kitle bir anda kendisini medyatik ve sosyal cadı avının hedef tahtasında bulmuştur.

Kurzman bu konuyu daha kapsamlı bir kıyaslama ile farklı bir boyuta taşımıştır. O dünya genelinde düşünüldüğünde bir milyardan fazla Müslümanın yaşadığı ve küresel Amerikan medyasının Müslümanlar hakkında üretmiş olduğu negatif düşünceler ve olumsuz algıya rağmen, batı toplumlarında ve dünyada fiili olarak gerçekleştirilen suçların sayısal değerlerinin dikkat çekici bir şekilde düşük olduğunu vurgulamıştır. Dahası “küresel İslamcı teröristler” geçen çeyrek yüzyılda 15 bin Müslümanda birden azını; 11 Eylül’den bu yana ise 100 bin Müslümanda birden azını kendi saflarına çekmeyi başaramışlardır (Akt., Lean, 2015: 39-40). Bu sayısal veriler ışığında düşünüldüğünde, batı toplumlarında ve özellikle Amerika’da insanlar şehirlerinde ve sosyal çevrelerinde yaşayan Müslüman nüfusa rağmen; yakınlarına cami yapılmasından, havaalanında ibadet eden bir Müslümandan, ilkokulda bir öğretmenin Müslüman olmasından neden büyük oranda rahatsızlık duyduklarını rasyonel bir şekilde açıklayamamaktadır. ABD’nin Teksas eyaletinde evde yaptığı saati öğretmenlerine göstermek için okula götüren 14 yaşındaki Ahmet Muhammed’in ‘bomba taşıdığı’ şüphesiyle gözaltına alınmasında, kendisinin Müslüman olmasının ne kadar etkili olduğu belirgin bir şekilde görülmektedir (CNN, 2015).

11 Eylül terör saldırıları ekseninde düşünüldüğünde Amerikan kamuoyunda medyatik bir hamle ile İslam dini ve Müslümanlara karşı geliştirilen düşmanlık; Avrupa medeniyetinde ise İslam ve Müslüman düşmanlığının tarihsel kökenlerini hala sıcak tuttuğu, batı medyasının algı yönetiminden çok öncesinde kendini göstermiştir. Amerika’ya kıyasla daha yoğun bir Müslüman nüfusa sahip Avrupa toprakları 425 milyonluk genel nüfusa oranla yaklaşık %5’lik Müslüman nüfusu barındırmaktadır. Bu oranlama sayısal olarak dağıtıldığında; Fransa’da 4,5 milyon, Almanya’da 3 milyon, İngiltere’de 1,6 milyon, İtalya ve Hollanda’da yarım milyondan fazla, Avusturya, İsveç, Belçika gibi küçük ülkelerde ise beş yüz binin altında Müslüman nüfus bulunmaktadır (Cesari, 2015: 68). Bu bilgiler ışığında, Avrupa’da yaşayan Müslümanlar kıtanın genel nüfusuna oranlandığında sayısal bir üstünlüğe ya da toplumsal ve siyasal yapı üzerinde baskı kurma gücüne sahip değilken, yani hem sosyal yaşamda hem de siyasal arenada zorlu bir tehdit unsuru olabilecek etkiye sahip değilken, Müslüman nüfusun yaşam alanlarına ve sosyal hayattaki aktivitelerine karşı yaşanan

saldırıları açıklamak mümkün değildir. Bu bağlamda özellikle sosyal hayatta Müslümanları ve İslam'ı görünür kılan cami ve mescit gibi buluşma ve ibadet etme yerlerine saldırılar düzenlenmektedir (Bayraklı ve Hafez, 2015: 6-8). Avrupa değerleri arasında yer alan inanç özgürlüğünün ve ibadet özgürlüğünün sembolü olan bu mekânlar birer tehdit unsuru olarak lanse edilmekte ya da nefretin üretilmesinde bir sembol olarak kullanılacak unsur haline getirilmektedir. Kuşkusuz bu sorunun kökeninde tarihsel, sosyolojik, kültürel, bireysel, ekonomik ve dinin algılanış biçimlerine etki eden birçok değişik etken yatmaktadır. Bütün bunların nihai sonucu olarak Batı toplumlarında yükselerek ana akım görüşlerden biri olmaya başlayan İslamofobik düşüncelerin oluşmasında medyanın etkisini göstermeyi, medyanın İslamofobik söylemin üretilmesinde ve yayılmasında nasıl etkin olduğunu düşünmek mecburi bir duruma dönüşmüştür.

MEDYA ENDÜSTRİSİ: İSLAMOFOBİ

Dünyanın iki kutuplu sistemden tek kutuplu sisteme geçişiyle birlikte ortaya çıkan düşman-öteki arayışı, karşılığını düşünsel boyutta İslam ile bulmuş gibi gözükmektedir. Çünkü 1945'lerden sonra ideolojik boyuta transfer edilerek düşman-öteki olarak tanımlanan komünizmin ortadan kalkması, dünyayı yeni bir düşman-öteki arayışına itmiş ve bu arayış çok geçmeden komünizmin yerine İslam'ın ikame edilmesiyle son bulmuştur (Gökçe, 2010: 95). Huntington'un (2006) Medeniyetler Çatışması tezinin de hedef tahtasında İslam ve Müslümanlar yer almaktadır. Bu teorik dizayn dünya siyasetinde gerçekleştirilen bazı müdahaleler sayesinde pratikte anlam kazanmış ve ilk karşılığını da İslam'a karşı kitlesel bir öfkenin üretilmesiyle göstermiştir. Bilindiği gibi İslamofobi kavramı bugünkü anlamıyla, 1990'larda kullanılmaya başlanan ve belirli bir çerçevede ele alınan bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır. Runnymede Trust tarafından 1997 yılında hazırlanan *İslamophobia: A Challenge For Us All* başlıklı raporda, İslamofobi "İslam'a ve Müslümanlara karşı, Müslümanlara olumsuz ve aşağılayıcı kalıplaşmış düşünce ve inançlar ima atfeden bir dizi kapalı görüşler tarafından işlenmiş, iğrenme, nefret ve düşmanlık olarak" tanımlanmıştır. Raporda ayrıca, İslamofobi'nin "Müslümanlara karşı dışlama ve ayrımcılıkla sonuçlanan temelsiz bir iğrenme ve hoşlanmama içeren bir dünya görüşüne" dayanmakta olduğu da belirtilmiştir (Kalın,

2015: 47). Bu rapor İslamofobi'nin çokça tekrarlandığı gibi 11 Eylül'ün ürünü olmadığını, daha da önce var olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır. Raporda, İslamofobi'nin Batı ülkelerinde yüzyıllardır bulunduğu ancak son yirmi yılda daha da belirginleştiğini, daha uç ve tehlikeli boyutlara ulaştığını vurgulamaktadır (Uzun, 2012: 16). Bu bağlamda konu ele alındığında, küresel düzeyde İslam'a karşı uluslararası medya tarafından oluşturulan korku ve öfkenin; 18. ve 19. yüzyıl Avrupası'nda üretilen ve Fantazmagorya tekniği kullanılarak topluma benimsettirilen korku hikâyelerine çok benzediği anlaşılmaktadır.

Günümüzde Amerika ve Avrupa'da belirgin bir hastalık haline dönen İslamofobi'nin kültürel temellerine bakıldığında, karşımıza ilk olarak oryantalist düşünürlerin İslam algısı çıkmaktadır. Batı medeniyetinin tarihinde, oryantalist düşünürlerin çizdiği profile uygun bir Müslüman algısı doğmuş ve bu algı bugüne kadar varlığını sürdürmüştür. Oryantalistlerin önyargılı bakışları, Müslüman toplumların ikinci sınıf insanlar konumunda rapor edilmeleri, ataerkil, kaba, yobaz, savaşçı, cahil gibi olumsuz çağrışımlar barındıran kelimelerle anlatılması, Batılıların olumsuz Müslüman algısını pekiştiren önemli parametrelerdir. Mesic'in (2011:2) de belirttiği gibi, günümüzde İslam'a ve Müslümanlara karşı medyada çeşitli kampanyalar sürmekte, önemli finansal kaynaklara ve çoklu kanallara sahip çoğu Batılı medya, halka İslam'ın kaba bir resmini göstermeye çalışmaktadır. Oryantalistlerin oluşturduğu bu olumsuz Müslüman imajının toplumsal bilinçte meşrulaşması ve daha da korkunç bir duruma dönüşmesi için en faydalı mekanizma küresel medya örgütlenmeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kısa zaman içerisinde devasa iletişim aygıtları, medya tekelleri ve Müslüman toplum içerisinden devşirilen yapay zekalı yerel aktörler ve kimi devlet adamları, ticaret erbabı ve medya mensupları marifetiyle çok olumsuz bir Müslüman imajının tedavüle sokulmasını sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir (Genel, 2014). Çünkü İslam düşmanlığının güncel boyutları olduğu kadar, tarihi ve kültürel boyutları da vardır. Aslında önemli olan da, bu düşmanlığın tarihi ve kültürel kökenleridir. Çünkü bu sayede algı ve imaj, zihinlerde yerleşik bir hal alırlar ve yalnızca güncelleştirilmeyi beklerler. Toplumun kolektif bilincinde yerleşmiş olan imajlar, en küçük olaylarda bile refleksif olarak ortaya çıkarlar. Bunların ortaya çıkmasında da medya önemli bir etkidir. Bir toplumun tarihi ve kültürel mirasları ve buna bağlı

olarak imajlar, klişeler, ön yargılar, başta medya olmak üzere, toplumun diğer kurumları ve aktörleri tarafından yeniden üretilmektedir. Bu açıdan İslamofobi'nin yaygınlaşmasında medyanın önemli bir işlev gördüğü ve katkı sağladığı hususunda yaygın bir görüş birliği mevcuttur (Gökçe, 2010: 96).

Tarihsellik bir kenara bırakıldığında; bugün toplumsal hayatta görülen en önemli değişim, İslam ve Müslüman karşıtlığının üretilmesi için bir üst söylemin belirlenmesi ve yaygınlaştırılması olmuştur. İşte tam da bu noktada İslam karşıtlığının sistematik bir biçimde sürdürülmesi ve azınlık bir grubun elinden çıkarak bir devlet politikası haline dönüştürülmesi sağlanmıştır. Bu durumun gerekli kıldığı siyasal meşruiyetin sağlanması ve politikaların halka indirgenmesi görevi de küresel medya örgütlenmelerine verilmiştir. Nathan Lean, 11 Eylül'den sonra Amerika'da çok büyük olumsuz hadiseler yaşanmamasına rağmen İslam karşıtı duyguların sürekli ve inatçı bir şekilde artmasını "İslamofobi endüstrisi"ne bağlamaktadır. Aynı isimli kitabında Lean (2015: 40-41) İslam karşıtı duyguların sürekli artmasında sağ kanat korku tacirlerinin sıkı dokunmuş ve iç bağlantılı ittifaklarının etkisi olduğunu ifade ederek şunları söylemektedir:

"Uçaklar kulelere çarptığı günden itibaren onlar vatandaşlarını, Müslümanların etkilerinin Batı'da tehlikeli bir şekilde arttığına ikna etmeye çalıştılar. Bağnaz blog yazarları, ırkçı politikacılar, köktendinci dinî liderler, Fox Haber uzmanları ve dindar Siyonistlerinki bir nefret endüstrisidir; kısacası İslamofobi endüstrisi..."

Bir toplumun tarihi ve kültürel mirasları ve buna bağlı olarak imajlar, klişeler, ön yargılar, başta medya olmak üzere, toplumun diğer kurumları ve aktörleri tarafından yeniden üretilmektedir. Bu açıdan İslamofobi'nin yaygınlaşmasında medyanın önemli bir işlev gördüğü ve katkı sağladığı hususunda yaygın bir görüş birliği mevcuttur (Gökçe, 2010: 96). Çünkü, Amerika ve Avrupa toplumlarına İslam'ı tanıtan kültürel araçlar; televizyon ve radyo istasyonları, günlük gazeteler, geniş kitlelere hitap eden haber dergileri ve sinema filmleri olmuştur. Kitle iletişim araçlarının İslam karşıtlığını böylesine kapsamlı şekilde ele alması ve yaygınlaştırma çabası içerisinde olması sonucu, İslam'a dair belirli bir tablo çizen ve bazı stereotiplerin normalleşmesine ve

sıradanlaşmasına neden olan ortak bir söylemin oluştuğu söylenebilir. Buna, İran krizinin Kur'an okuyan Müslüman kalabalıklar şeklinde televizyon ekranlarına getirilmesi gibi İslam'ın görsel olarak bu özelliklerle sınırlanmasının yarattığı tehlikeler de göz önüne alındığında temelde itici ve olumsuz bir şeyle karşı karşıya olunduğu hissi güçlenmeye başlamıştır (Said, 2008: 121). Bu kapsamda özellikle İslam'ı konu edinen medya içerikleri, bu içeriklerin sunulması ve üretilmesi gibi farklı medyatik süreçlerin İslamofobi bağlamında ele alındığı çok yönlü araştırmaların sonuçlarına bakılarak konunun daha net anlaşılması mümkündür.

Muslim News dergisinin editörü Ahmed Versi, 11 Eylül saldırılarından sonra batı medyasının terörizmle ilişkili olan Müslüman imajlı kişilere neredeyse sınırsızca yer ayırdığını ve bunun kasten yapıldığını dile getirmektedir. Onun için bu medya örgütlerinin Müslüman topluluklardan yükselen ılımlı ve makul seslere ise hiç yer ayırmaması ya da körleşmesi bir rastlantı olamaz. İşte İslamofobi budur (Richardson, 2004: 67). Sözelimi, Göksu ve Saygılı (2010: 275) tarafından yapılan araştırmada, 10 Ağustos-10 Kasım 2011 tarihleri arasında, Amerikan medyasını genel olarak temsil eden *Washington Post* ve *New York Times* gazeteleri incelenmiş ve Amerikan medyasının İslam'ı hangi perspektiften, hangi anlam ve boyutlarıyla (simge ve söylemlerle) kurgulayıp sunduğu araştırılmıştır. Araştırmada "İslam" hakkında 247 yayın yapıldığı tespit edilmiş ve "11 Eylül", "Terörizm/İslami Terörizm", "hoşgörüsüz", "Radikal İslam", "despot/baskıcı/sapkın/gayri medeni", "El-Kaide/Taliban/Terörist" gibi söylemler ve simgelerin gazetelerde sıklıkla kullanıldığı görülmüştür.

Yine, WUIS adlı kuruluş tarafından İllinois Üniversitesi'nden Prof. Travis Dixon'a yaptırılan ve 2008-2012 yılları arasındaki ABD haber medyası arşivi üzerinden gerçekleştirilen bir araştırma, ABD ulusal haber medyasını İslamofobik söylem bakımından yerin dibine batırmıştır. Araştırma sonucu ABD televizyon haberlerinde Müslümanların terörist imajıyla ya da bu imajı besleyecek şekilde yansıtıldığını göstermiştir. Haberlerde dünyanın gerçek halinin yansıtılmadığını söyleyen Dixon'un arşiv taraması görüntülü medyada yer verilen tüm terörist portrelerinin %81'inin Müslümanlara ait olduğunu göstermiştir. FBI terörist dosyalarının ancak %6'sını Müslüman kimlikli teröristler oluştururken, medyada orantısız şekilde en geniş yeri işgal

edenin Müslümanlar olması, Müslümanların terörist olarak algılanmasına yol açmaktadır (Biçer, 2015: 86).

Medya kuruluşları, zaman zaman doğrudan İslam'ı ve Müslümanları şiddetle özdeşleştirmeye gayret gösterirken, zaman zaman da bunu manipüle ederek sunmayı tercih etmektedirler. Think Progress internet sitesi Amerika'daki Fox News kanalının İslam ve Müslümanlardan korkulması gerektiğini üstü kapalı veya açık ifade etmek üzere dili nasıl manipüle ettiğini ve manipüle etme metotlarını detaylı bir incelemesini yayınlamıştır. Site, Kasım 2010 ve Ocak 2011 tarihleri arasında değişik televizyon programlarından derlediği malzemeleri kullanarak FoxNews'in Müslümanlarla ilgili olumsuz görüş yansıtan terimleri rakiplerinden daha fazla ve orantısız bir şekilde aktardığını grafiklerle göstermiştir. Buna göre 3 aylık periyotta Fox Haber "şeriat" kelimesini 58 kere; "radikal İslam" veya "aşırılıkçı İslam" tabirlerini 107 kere; "cihad" kelimesini 65 kere haberlerinde kullanmıştır (Lean, 2015: 127). Medyanın tanımlayıcı olma ya da bir durumu-olayı tanımlayarak kamunun düşünsel coğrafyasını şekillendirebilme kabiliyeti, algıların üretimi için haberlerde seçilen ve kullanılan kelimelerin, sıfatların ya da söz öbeklerinin etkili olduğunu göstermektedir. Çünkü haberde kullanılan dil, oluşturulan söylemsel çerçeve ve tekrarlanan imgeler; toplumsal bilinçte varolan egemenlik ilişkilerini yalnızca yansıtmakla kalmaz, bu ilişkilerin var olan toplumsal yapı ve egemen kültürün ilkeleri doğrultusunda yeniden üretilmesini de sağlar. Özellikle haberlerdeki sözcük seçimleri, toplumdaki iktidar ilişkilerinin yeniden üretilmesinde önem taşımaktadır (Şanlıer, 2008: 37). Esasında, FoxNews'in bu terimleri kullanan haber kanallarının zirvesinde olması temel problem değildir. Esas problem, bu terimlerin kullanılış tarzıdır. Onlar, sıklıkla ya bir şiddet olayına karışmış veya Amerikan politik dokusuna nüfuz etmeye çalıştığı düşünülen ve şerir oldukları iddia edilen Müslümanlarla ilgili daha kapsamlı hikâyelerin bir parçası halini almıştır (Lean, 2015: 127-128).

Amerikan medyasındaki durumu, Avrupa medyasında da görmek pekala mümkündür. Örneğin İngiltere'de çıkan *The Telegraph*, *The Guardian* ve *The Independent* gazetelerindeki haberlerin %58'inin İslam'a karşı olduğu görülmektedir. Bu gazetelerin 7 milyon satış miktarına ulaştığı düşünüldüğünde, toplumsal yapıdaki oranın da oldukça yüksek olduğu anlaşılacaktır (Paçacı, 2013: 458). İslamofobik söylemin

toplumsal gündemi nasıl etkilediğini ve birçok sosyal grup üzerinde etkili olduğunu anlamak zor olmayacaktır. Özellikle 11 Eylül saldırılarından hemen sonra Mısırlı bir Vaiz olan Abu Hamza'nın İngiliz medyasında haberleştirilmesi ve medya içeriğinde kendisine sık sık yer bulmuş olması rastlantı ile açıklanabilecek bir durum değildir. Ebu Hamza'nın 11 Eylül saldırılarıyla herhangi bir ilişkisi olmamasına rağmen Hamza'nın fotoğrafı Daily Mail gazetesi tarafından bir haftada tam beş kez kapağa taşınırken, Ebu Hamza ile yapılan röportaj da üç kez yayınlanmıştır (Richardson, 2004: 65). İngiltere medyasında haber konusu olabilmesi bile imkânsız bir kişinin, 11 Eylül'den sonraki on gün içinde bu kadar çok ele alınması ve kamuoyuna aktarılması hiçbir zaman sorgulanmamıştır. Pool'un (2000: 162) İngiliz medyası üzerine yapmış olduğu kapsamlı bir araştırmanın sonucuna göre medya sürekli olarak İslam ve Müslümanlar hakkında negatif imajların yayılmasını sağlarken, bu grupların aşırı şekilde teşhir edilmesine neden olmaktadır. Bunun yanında İngiliz medyasında bu süreç içerisinde Müslümanlar "aykırı", "irrasyonel", "sosyal açıdan uyumsuz" kişiler olarak tanımlanmaktadır.

İslamofobik söylemin kalıcı hale gelmesi noktasında, medya kuruluşlarının doğrudan veya dolaylı olarak işbirliği yaptığı da görülmektedir. Örneğin "*Radikal İslam'ın Batı'ya Karşı Savaşı*" isimli 77 dakikalık sarsıcı bir film, *The News and Observer* gazetesi (200.000 kadar dağıtılıyor) tarafından 2008 Eylül ayında Kuzey Carolina eyaletinde gazeteyle birlikte dağıtılmıştır. *Saplantı* filmi ülke çapında 70'ten fazla gazetenin resimli mizah dergilerinin ve el ilanlarının arasına yerleştirilerek her şeyden habersiz 28 milyon müşterinin salonlarına ulaştırılmıştır. Amerikan bayrağı yakan çılgın gibi kalabalıkların, çölde patlatılan tankların ve Nazi Almanyası'ndan sonu gelmez sahneler "uzmanlar" tarafından program akışına yerleştirilmiştir. Bu uzmanlar bilinen İslam karşıtı ve ideologlar olarak kabul görmüş kişiler arasından seçilmiştir (Lean, 2015: 213).

Medyanın İslam karşıtı tutumu, sadece içerik hazırlanmasında değil, konuk seçiminde de etkilidir. Media Matters For America isimli araştırma şirketi, 13 Mayıs 2010'dan 12 Ağustos 2010'a kadar olan 91 günlük sürede Fox Haber'in programlarının Amerika'ya cami yapımı projesini tartışmak için en az 47 katılımcıyı ağırladığını ve bunların %75'inin projeye karşı olduğunu bildirmiştir. Fox'un haber

yayınlarının incelenmesi bu zaman zarfındaki 47 konuktan sadece dokuzunun projeyi desteklediğini göstermektedir (Media Matters, 2012).

Medyanın İslamofobi üretim ve yayılmasındaki rolü sadece Müslümanlar ve İslam hakkında olumsuz ve klişe imajları istikrarlı bir şekilde sürdürmekten ibaret değildir. Bununla birlikte medyanın, Müslümanlarla ilgili olumlu imajları yok etme metotlarını da dikkate almak gerekmektedir. Amerika'nın sosyal ve politik manzarasına düzgün, güzel bir şekilde harmanlanmış, sağlam kişilikli, normal Müslüman aileler anlatısı sağ görüşlülerin öne çıkarmaya çalıştığı karanlık ve ürkütücü imajla büyük bir zıtlık arz etmiştir. TLC kanalında yayınlanan *All-American Muslim* Kasım 2001'de 1.7 milyon seyirci rekoruyla en çok izlenen program olmuştur. Program, Dearborn, Michigan'da yaşayan beş Müslüman aileyi, gündelik hayatlarını nasıl yaşadıklarını ve yaptıkları seçimlerde inançlarının oynadığı rolü ele alan bir kapsama sahiptir. Yayınlandığı ilk dönemde *New York Times*, *Usa Today*, *Washington Post* gazeteleri ve *Time* dergisi programı övgüyle karşılamışlardır. Programın başlamasından kısa bir süre sonra İslamofobi endüstrisindeki küçük ama etkili bir aktör olan David Caton, programın Müslümanları olumlu göstererek gerçek Müslümanları – “yani kötü olanları” – akıldığını iddia ederek “*All-American Muslim* açık bir şekilde şeriatı kanunun ve köktendinciliği öne çıkaran çok sayıdaki Müslümana meşruiyet kazandırmak için tasarlanmış bir programdır” açıklamasını yapmıştır. Caton, okuyucularına kanala reklam veren şirketlere yazarak desteklerini geri almalarını talep etmeleri için ısrar etmiştir. Ardından Pamela Geller ve Robert Spencer da reklam veren şirketlerin desteklerini geri çekmelerini talep eden ve büyüyen koroya katılarak tepkileri arttırma yoluna gitmiştir. Sonuçta 65 şirket programdan desteğini geri çekmiştir. Bu, programın yayına devam etmesine engel olmamıştır. Yine de bu örnek olay Amerika'da İslamofobi endüstrisinin gücünü göstermiştir (Lean, 2015: 136-138).

PEW Araştırma Merkezi'nin (2017) yapmış olduğu bir kamuoyu yoklamasında medya üzerinden üretilen İslamofobi'nin sosyal hayatta belirgin bir şekilde ayrımcılığa dönüştüğü görülmektedir. Araştırma Amerika'da yaşayan Müslümanların %75'inin Amerikan sosyal hayatında Müslümanlara yönelik birden fazla ayrımcı davranışın olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yine araştırma kapsamında Amerika'da yaşayan

Müslümanların %62'sine göre, İslam ve Müslümanlar Amerikan toplum yapısının temel bir unsuru olarak kabul edilmemektedir. Yine aynı araştırmanın ortaya koyduğu bir başka sonuca göre, Amerika'da yaşayan Müslümanların %40'ı; Donald Trump'ın başkan olmasından sonra hem medyada hem de günlük hayatta kendilerine yönelik ayrımcı tavır ve davranışların bir önceki yıla göre arttığını dile getirmektedir. Twente Üniversitesi'nden Elke T. Schneider (2011: 72-74) tarafından yapılan "Alman ve Hollanda Gazetelerinin Makalelerinin Söylemlerinde İslamofobi'nin Yeniden Üretilmesi" isimli çalışmanın bulguları, medyanın İslamofobi'nin toplumsal bilinçte yeniden üretilmesine ve meşrulaşmasına ne tür bir katkı yaptığını göstermektedir. Çalışmanın bulgularına göre özellikle Alman gazetelerindeki makalelerin İslamofobi'yi meşrulaştırırken, İslam'ı da moral-panik bir söylemsel çerçevede aktardığı ortaya çıkmıştır.

Bütün bunları aktarırken, Batı toplumlarının sosyal ve siyasal yaşamlarında İslamofobi'nin yükselişinde sadece Batı medyasını aktör olarak görmek, süreci dar sınırlar içerisinde ele almaya neden olacaktır. Zira, İslam dünyasında ortaya çıkan ve masum insanları katletmeyi cihat olarak gören DAESH gibi terör örgütlerinin sosyal ağlar marifetiyle yaydığı vahşet ve şiddet görüntüleri de en az uluslararası medyanın üretmiş olduğu İslam karşıtlığı kadar, İslamofobik söylemlerin ve algıların güçlenmesine ve pekişmesine hizmet etmektedir. Bu durum İslam'ı insani boyutunu yok eden bir anaforu daha da büyütürken; batı toplumlarının hafızasında İslam'a ve Müslümanlara karşı üretilen medyatik nefretin meşrulaşmasına ve İslam'ın bu tür örgütlerin katliamlarıyla özdeşleştirilen bir din olarak algılanmasına neden olmaktadır. Böylelikle üretilen bu söylemler aracılığıyla küresel bağlamda İslam'ı terörle özdeşleştirme kolaylaşmakta, küresel güçlerin Orta Doğu ve İslam coğrafyalarına dönük politikalarının toplumsal destek bulması da hızlanmaktadır.

BİR ŞİDDET SARMALI OLARAK İSLAMOFOBİ

İslamofobi'nin korku olmaktan çıkıp bir politikaya dönüşmesi, insanların İslam'a ve Müslümanlara karşı bir tehdit olarak bakmaya başlamasının da sonuçları olmuştur. Batıda cami kundaklamaları, İslam merkezlerine saldırılar, kişisel saldırı ve tacizlerin artış göstermesi, Müslümanların can güvenliğinin tehlike altında olduğunu açık

bir şekilde göstermektedir. Müslümanlar bu kadar olumsuz, negatif ve düşman olarak temsil edildikten sonra; temelsiz korkular, Müslümanlara karşı yapılan siyasi, iktisadi veya bireysel baskıya zemin hazırlamıştır. Çünkü Aktay'ın (2011: 10) da belirttiği gibi “*Bilgiyi üreten, nesneyi tanımlayan iktidarı da kurar*”. Durum böyle olduğunda, İslam ve Müslümanlar sürekli ve sistemli bir şekilde olumsuz yargılara ilişkin birer parça olduklarında algılar, gerçekleri önceler ve İslamofobi yaygınlaşmaya, kalıcı hale gelmeye, egemen görüş olmaya ve bir şiddet aracı olarak toplumsal gerçekliği kuşatmaya başlar.

Bu şiddet sarmalında üretilen algıların gerçekleri nasıl şekillendirdiğinin güzel bir örneği, Müslüman ülkelerdeki çatışma haberleridir. Dünyanın her tarafında birçok şiddetli çatışma vuku bulmasına rağmen, medyanın en çok dikkatini çekenler İslam dünyasında meydana gelenlerdir. Afrika'da, Latin Amerika'da ve Asya'da milyonlarca insan, elim ve kesin bir şekilde reddedilmesi gereken çatışmalarda vahşice ve trajik bir şekilde öldürülürken, genel izlenim en kanlı çatışmaların Müslümanların topraklarında olduğudur. 2007 yılında 24 ülkede yapılan önde gelen bir medya anketi, Müslümanların çoğunlukta olduğu yerlerdeki siyasi çatışma ve toplumsal şiddet haberlerinin Batı medyasında eğitim, kültür, ekonomik gelişme, vatandaşlık, din ve etik gibi konulardan on kat daha fazla yer aldığını göstermektedir (Kalın, 2015: 58). Bu durum sadece haber medyasında değil, bütün medya içeriklerinde Müslümanların ya da İslam'ın olumsuzluklar, şiddet ya da negatif değer yargıları söz konusu olunca temsil edildiği ya da söz konusu durum negatifik barındırıyorsa kamuoyuyla paylaşılabilirliğini ispat etmektedir.

Birilerini korkunç planların aktörleri olarak hedef haline getirmenin, komplo teorileri kurarak bu komplolarda kişi ya da gruplara merkezi roller atfetmenin, belli bir gruba karşı nefret duygularını beslemenin toplumdaki karşılığı hiç kuşkusuz şiddet sarmalının daha da güçlenmesine neden olacaktır. Böylece kendilerinden korkulan kişiler ilginç bir biçimde aslında dışlanan ve üzerlerinde bir iktidarın en dışlayıcı, bastırıcı ve inkar edici biçimlerinin uygulandığı insanlar haline gelmektedirler. Korkan kişi güçlü olunca korkulanın başına gelecekleri tahmin bile etmek mümkün değildir. Bu süreçte hiç de adil olmayan bir ilişki gelişir ve korkan, bir dizi dışlayıcı, bastırıcı hatta imha edici mekanizmayı elinde bulunduran taraf için ise, artık bir insanlık

trajedisini daha izleyebilmek mümkün gözükmektedir (Aktay, 2011: 12).

İslamofobi kaynaklı şiddet eylemleri, kendilerini çeşitli şekillerde ortaya koyarlar. Bazıları açık uçlu ve net iken, bazıları gizli ve üstü örtüktür. Bu eylemler, günlük hayatta değişik şekiller alır ve farklı derecelerde saldırganlık barındırırlar. Bazen eylemlerdeki şiddetin düzeyi Müslümanlara sözlü ve fiziksel saldırı şeklinde gerçekleşirken, bazı örneklerde ise camiler, İslam merkezleri ve Müslümanların malları saldırıya uğrayıp tahrip edilebilir. İş yerlerinde, sağlık kurumlarında, okullarda ve konutlarda İslamofobi şüphe, dik dik bakma, taciz, dalga geçme, reddetme, damgalama ve açık ayrımcılık gibi sosyal şiddet şeklini almıştır. Diğer kamusal alanlarda ise dolaylı ayrımcılık, nefret konuşmaları veya mal ve hizmetlere erişimin engellenmesi şekline dönüşmüştür (Kalın, 2015: 49). Bu tanımlamaya uygun bir şekilde zamanla Müslümanlara ve İslam'a karşı beslenen şiddetin dozu ve kapsamı da giderek artış göstermektedir. Michael Mc Clintock ve Paul Le Gendre'nin (2007: 4-7) yapmış oldukları "Islamophobia: 2007 Hate Crime Survey" isimli çalışmanın bulguları da Avrupa'nın birçok ülkesinde sosyal hayattaki şiddetin kapsamının ve dozajının giderek arttığını ve Avrupa toplumlarında İslam ve Müslümanlara karşı yoğun bir nefretin oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bu konuyu çok geniş bir bağlamda bütün Avrupa kıtasında araştıran Bayraklı ve Hafez (2015) de, Müslümanlara ve İslam merkezlerine yönelik sosyal hayattaki görünür şiddetin gittikçe artmakta olduğunu bulgulamışlardır.

İslam ve Müslümanlara yönelik bu şiddet sarmalının giderek büyümesi ve güçlenmesinin temel sorumlusu ise nefret duygusunu körükleyen içerikleri kitlesel düzeyde yaygınlaştırma becerisine sahip medya organları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda medyanın, doğrudan insanların algılarına seslenen bir araç olduğu için bireylerin gündelik yaşamdaki tutum ve davranışlarını değiştirme ve dönüştürme etkisine sahip olduğu hatırlanmalıdır. Dolayısıyla içeriğe bağlı olarak medya bireyler üzerinde manipülatif etkiler oluşturacak içeriklerin üretilmesinde önemli bir görevi yerine getirmektedir (Şanlıer, 2008: 38). Özellikle şiddetin toplumsal yaşamda görünür kılınmasını hızlandıran bir etkiye sahip olan medya, şiddet eylemlerinin meşrulaşması için de temelsiz gerekçeler üretmekten geri kalmamaktadır. Buna ilişkin çarpıcı bir örnek ABD'nin Indiana eyaletinin Toledo şehrinde 2012

yılında yaşanmıştır. Radolph Linn adlı Amerikalı, 30 Eylül tarihinde bir taraftan alkol tüketirken bir taraftan da FOX News'taki haberleri izlemiş, Müslümanları terörist olarak gösteren haberleri izledikten sonra çok sinirlendiğini ve bunun ardından da Ohio Camii'ne giderek orayı ateşe verdiğini açıklamıştır. Linn'in mahkemede ki şu ifadesi medyanın gündelik yaşamda İslamofobi kaynaklı şiddet içeren davranışların gerçekleşmesindeki etkisini kanıtlamaktadır: *“Ne zaman haberleri izlesem Müslümanların Amerikalıları öldürmeye çalıştığını görüyorum. Haberlerde sürekli Müslümanların terörist olduğu anlatılıyordu. Bana kalırsa hepsi terörist”*. Bu olayla ilgili daha da ilginç olan şey ise, Linn'in hayatında hiçbir zaman bir Müslümanla tanışmamış olmasıdır. Mahkemeye çıkan Linn'e davaya bakan hakim Jack Zourhary, *“Herhangi bir Müslüman tanıyor musun ya da İslam dini hakkındaki bilgin nedir?”* diye sorduğunda Linn, Müslüman tanıdığı olmadığını ve İslam ile ilgili bütün bildiklerini Fox News ile bir radyo programından öğrendiği cevabını vermiştir (Wilkins, 2012). Bu durum İslam ve Müslümanlar hakkında medya mecrasında üretilen “gerçekliklerin” toplumsal bilinçte kabul gördüğü ve hatta bu kabulün İslamofobi kaynaklı şiddet eylemlerine dönüşecek kadar güçlü olduğunu ispat etmektedir. Ayrıca bu durum İslam veya Müslümanlar hakkında medyanın sunduğu bilgi dışında hiçbir bilgisi olmayan bir insanın, medyayı temel bilgi kaynağı olarak görüp cami kundaklayacak kadar etkilendiğini kanıtlamaktadır.

Fransa'da İslamofobi ile Mücadele Derneği'nin 1 Ocak – 18 Haziran 2015 tarihleri arasını kapsayan raporuna göre, Müslümanları hedef alan fiziksel saldırıların bir önceki yılın aynı dönemine göre %500 artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Rapora göre, özellikle Charlie Hebdo dergisine yapılan saldırı sonrasında sosyal hayatta Müslüman kadınlara, kamu kurumlarında çalışan Müslümanlara, okullarda Müslüman öğrencilere, Müslüman görünümlü kişilere ve hatta uzun etek giyen kadınlara kadar günlük hayatta her alanda fiziksel ve psikolojik saldırıların yoğun olarak gerçekleştiği gözlemlenmiştir (www.islamophobie.net). Andreas Zick, Beate Küpper ve Andreas Hövermann (2011: 61-62) tarafından Avrupa'nın 8 büyük ülkesinde yapılan “Hoşgörüsüzlük, Önyargı ve Ayrımcılık” isimli Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda, İtalya, Portekiz, Polonya ve Macaristan'ı kapsayan geniş katılımlı bir saha çalışmasında elde edilen veriler Avrupa toplumlarında yükselen İslam ve Müslüman karşıtlığını ve bu karşıtlığın şiddete

dönüşebileceğini ispat etmektedir. Araştırma bulguları; bu devletlerin vatandaşlarının %50'den fazlasının, Müslümanların Avrupa kültürüne uyum sağlayamadıklarını, İslam'ın hoşgörüsüz bir din olduğunu, terör eylemleri gerçekleştiren kişilerin Avrupa'da yaşayan Müslümanlar tarafından kahraman olarak kabul edildiğini ve terörizmin Avrupa'daki Müslüman topluluklardan moral destek bulduğunu düşündüklerini ortaya çıkarmıştır. Genel olarak bakıldığında ise bu ülkelerde –Portekiz hariç- yükselen bir İslam ve Müslüman karşıtlığının olduğu bulgulanmıştır. Benzer bir veri de Avrupa'da Irkçılık Araştırması anketinin sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Bu araştırmaya göre Avusturya'da son bir yılda günlük hayatta sözlü ve fiziksel saldırıya maruz kalan Müslümanların oranı %72,3'tür. Bu sayısının %8,9'unu fiziksel, %63,4'ünü sözlü saldırılar oluşturmuştur. Almanya'da ise sözlü ve fiziksel ırkçılığa maruz kalan Müslümanların oranı %63,8'dir. "İrkçiliğin son 1 yılda arttığını düşünüyor musunuz?" sorusuna Avusturya'da %89,8; Almanya'da %87,1 "evet" cevabı çıkmıştır. Irkçılığın Müslümanlara yönelik yapıldığını düşünenlerin oranı ise Avusturya'da %88,6; Almanya'da ise %81,8'dir (Akşam, 2015: 15).

İngiltere İçişleri Bakanlığı verilerine göre, Nisan 2013-Mart 2014 arasında inançları hedef alan nefret suçlarında yaklaşık %45 artış olmuştur. 43 polis merkezinden alınan verilere göre, toplam 2 bin 723 inanç temelli nefret suçunun 425'i Müslümanlara karşı işlenmiştir (Kurtaran, 2015). Hollanda'nın en çok satan gazetesi Telegraaf'a göre ülkedeki Müslümanlar, giderek daha fazla İslamofobi'nin hedefi olmaya başlamıştır (Özkan, 2015). İslamofobi ve Ayrımcılık Bildirim Merkezi'ne (MID) yapılan başvurularda önemli bir artış yaşanmıştır. Bu merkezin verilerine göre, geçen yıl Müslümanlara yönelik ayrımcılık, şiddet ve saldırı, 2013 yılına oranla 3 kat daha fazla gerçekleşmiştir. Camilere yönelik saldırılar da iki katına ulaşmıştır. Örneğin, Ijmuiden kentindeki Kuba Camii'ne geçen yıl 4 kez saldırıda bulunulmuştur. 1993 yılında açılan cami bugüne kadar 40 kez saldırıya uğramıştır (Kurtaran, 2015).

Avrupa toplumlarında İslam karşıtlığının zirve yaptığı dönem ise 13 Kasım 2015 tarihinde Fransa'da yaşanan bir dizi saldırısı ve sonrasında yaşanan gelişmelerdir. Bu konuda çeşitli araştırmalar yayınlayan Fransa İslamofobi Raporu yazarı Lille Üniversitesi'nden Olivier Esteves Fransa'daki terörist saldırıların ardından ülke çapında bir İslam

düşmanlığının gelişmeye başladığının ve İslamofobik yayınların çok satanlar listelerine girdiğinin altını çizmiştir. 2015 yılının ilk altı ayında yapılan İslamofobik yayınların %50 oranında arttığı istatistiğini paylaşan Esteves, İslamofobik saldırıların üçte birinin kadınlara karşı uygulandığını dile getirmiştir. Esteves İslamofobi'nin sosyal hayatı nasıl kuşatma altına aldığını ilginç bir örnek üzerinden anlatmaktadır. İş başvurularında yaşanan İslamofobi kaynaklı ayrımcılığa dikkat çeken Esteves, bu saldırılar sonrasında Fransa'da yapılan iş başvurularında Müslümanların 20, Yahudilerin 7, Hristiyanların ise 2 referans mektubu göndermesi gerektiğini aktarmaktadır (Esteves, 2016: 160-163). Fransa'da yaşanan bu gelişmeler kısa sürede bütün Avrupa'da etkisini gösterirken, bu süreçte İslamofobik mesajların üretilmesinde medya metinleri de yoğun olarak kullanılmıştır. Özellikle Avrupa'da yükselen milliyetçilik düşüncesini hedef kitlesi olarak gören muhafazakar ve milliyetçi medya yapılanmaları bu süreci bir fırsata dönüştürmenin çabası içine girmişlerdir. Bu medya yapılanmaları ilk kez 2014 yılında Almanya merkezli olarak ortaya çıkan ve kısa adı Pegida olan "Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar" hareketinin siyasal ve düşünsel platformlarda meşrulaşmasına zemin hazırlayan mesajları kısa sürede geniş kitlelere ulaştırmakta bir sorun görmemiştir. Dolayısıyla bu süreçte Avrupa medyasında önemli bir kitle İslamofobi'nin kitlesel bazda desteklenmesini ve benimsenmesini sağlayan önemli aktörlerden birisi olarak görev yapmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak Almanya genelinde boy göstermeye başlayan Pegida hareketi, kısa sürede bütün Avrupa'ya yayılmasını sağlayan düşünsel bir platformda hareket etme imkânına kavuşmuştur. Bu hareketlenmeleri daha da genişletmeye çalışan Avrupa basını Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmeler ve DEAŞ gibi örgütlenmelerin kendilerine sağlamış oldukları materyaller sayesinde Avrupa düşünsel birikimi içerisinde İslam karşıtlığı gibi ırkçı bir söylemin sorunsallaştırmasını yapmaktan da ısrarla kaçınmıştır. Bu süreç 22 Mart 2016 tarihinde Belçika'da yaşanan terör saldırıları sonrasında, İslamofobi'nin daha da meşru görülen bir zeminde ele alınmaya başlanmasına neden olmuştur. Zaten Paris saldırıları sonrasında Belçika ve Avrupa genelinde Müslümanlara, Müslüman derneklerine ve Müslümanlara ait ibadethanelere yapılan saldırılarda ciddi düzeyde bir artışın yaşandığı bilinmektedir. Bu süreçte Müslümanların kurmuş oldukları sivil toplum örgütleri yoğun bir baskı altında tutulurken, birçok dini lider ve dernek başkanı da gözaltına

alınmıştır (Easat-Daas, 2016: 55-57). Medyanın bu gelişmelere karşı sessiz kalmasının yanı sıra, bu tür kişileri terörizmle ilişkilendirerek sunması, İslamofobi düşüncesinin toplumsal bilinçte meşrulaşmasını hızlandırmıştır. Belçika saldırıları sonrasında Avrupa medyasının önderlik ettiği bir süre avı başlatılmış ve Müslümanlar bu avda hedef pozisyonuna yerleştirilmiştir. Elbette bütün bu olumsuz örneklerde tamamen medyanın etkisinin olduğunu söylemek hatalı bir yaklaşım olacaktır. Ancak, medyanın üretmiş olduğu sorunlu “Müslüman-Terörist” ve “İslam-Terör” özdeşleştirmeleri insanların zihinlerinde olumsuz anlamların oluşmasına neden olmakta ve dolaylı olarak bu tür saldırıların zihinsel temellerinin oluşmasına ve toplumsal bilinçte bu saldırıların meşrulaşmasına büyük katkı sağlamaktadır.

SONUÇ

Bugün dünyada gazeteler, haberler, fikirler, algılar ve görüşler doğal olarak oluşmuyor; bunlar insanlarca “yapılıyor”; insan iradesinin, tarihin, toplumsal durumların, kurumların ve meslekî adetlerin sonucu olarak ortaya çıkıyor. Bu noktada medyanın tarafsızlık, olgusallık, gerçekçi haber, nesnellik ve hatasızlık gibi modern toplumun ciğerlerine pompalamakta olduğu iddialar büyük ölçüde geçerliliğini yitirerek kamuoyuna sunuluyor. Dolayısıyla Herbert Gans’ın “*Deciding What’s News*” adlı çalışmasında gösterdiği gibi; gerçekte olan, muhabirlerin, haber ajansları ve istasyonlarının neyin nasıl yansıtılacağını belirleme işini bilinçli bir şekilde yaptıklarıdır (Said, 2008, s. 123). Edward Said (2000) tarafından Batı’da, özellikle ABD’deki yazılı ve görsel medyanın İslâm ve Müslümanlar konusunda manipülasyona ne kadar açık ve yatkın olduğunu ve bu kişi ve değerlerle ilgili haberlerin kimler tarafından nasıl şekillendirildiğini ortaya koyan *Haberlerin Ağında İslâm* isimli çalışma var olan durumu tüm çıplaklığıyla göstermiştir. Bu bağlamda Batı medeniyeti kendisine özgü şekillendirmiş olduğu seküler ulus-devlet yapılanmasının ve bu yapılanmanın üretmiş olduğu düşünsel sistemin evrensel olarak geçerli olduğu savından hareketle İslam ve onun sosyal yaşamdaki farklılıklarına saldırmaya devam etmek yerine, farklı siyasal ve sosyal oluşumların geçerliliğini de kabul etmeyi tercih etmelidir.

Özellikle kitle iletişim araçları ve negatif medya stereotipleri üzerinden İslam’a ve Müslümanlara yapılan saldırılar, Batı medeniyetinin

İslam medeniyetini ve onun bünyesinde barındırmakta olduğu büyük potansiyeli tarih sahnesinden silmek için kurguladığı “İslam Parano-yası”nın ispatı olarak kabul edilmelidir (Shadid ve van Koningsveld, 2002: 187). Bu süreçte üzerinde durulması gereken bir başka konu ise sosyal ve siyasal hayatın işleyişi ve şekillenmesinde önemli bir etken olan düşünsel dünyayı etkileyen ve şekillendiren kitle iletişim araçları-nın İslam ve Müslümanları ele alırken ya da aktarırken kullanacağı dil yapıları ve aktarım şekilleridir. Dil yapıları, tanımlamalar, metinlerde üretilen söylem ve kullanılan aktarım şekilleri *İslamofobi'nin* ve Müs-lümanlara karşı toplumsal hayatta üretilen nefretin meşrulaşmasın-da, normalleşmesinde ve gündelik bir rutine dönüşmesinde oldukça etkili olmaktadır. Bu nedenle başta İslam olmak üzere birçok konuyu gündeme getirmesi gayet doğal olan medya örgütlenmelerinin, konu-yu hangi bağlamda ve ne tür bir algıyla sunmaya çalıştıkları hayati bir öneme kavuşmaktadır. Yani medyanın bu işlevi yerine getirirken nasıl bir strateji izlediği ve hangi düşünsel kaynaktan beslendiği önemlidir. Çünkü medyanın konuyu ele alış biçimi, konunun nasıl algılanması ge-rektiği ya da medyanın nasıl algılanmasını istediği yönünde önemli ip uçları vermektedir (Gökçe vd., 2004:186).

Çalışmanın büyük bir kısmında günlük yaşamdan ve küresel ya da lokal düzeydeki medya içeriklerinden aktarılan örnekler de dikkate alınacak olursa, medyanın İslamofobi'ye zemin hazırlayan en etkin araç olduğu, bu aracın yapısında ve işleyiş mantalitesinde yapılacak pozitif ya da negatif yönlü değişimlerin doğru ya da ters orantılı olarak İslamofobi ve Müslümanlara karşı geliştirilen nefreti maksimize ya da minimize edeceği kabul edilmelidir. Her ne kadar İslam karşıtlığı bir hastalığa dönüşmüş olsa da, medya mecralarında ve metinlerinde azınlıkların, farklılıkların ve farklı inançların doğru şekilde temsil edil-mesi; bugün batı toplumlarının İslam ve Müslümanlara karşı tecrübe etmekte olduğu bu toplumsal travma ve türevlerinin uzun vadede çö-züme kavuşturulacağını göstermektedir. Bunun yanı sıra kısa vadede ise siyasal ve sosyal aktörlerin İslamofobi konusundaki tutumlarında ortaya çıkan çelişkili durumlar ya da günlük siyasal çıkarlar ekseninde İslamofobi konusunu ele alan yaklaşımlar sergilemeleri bu sorununun toplumsal olarak çözüme kavuşturulmasında yeterli olmamaktadır. Bu bağlamda batı toplumlarının düşünsel mirasında tarihsel koşullar ekseninde yapılmış olan İslam ve Müslüman tanımlamalarının gözden

geçirilip daha gerçekçi ve çok boyutlu bir bakış açısının etkisinde yeni bir İslam ve Müslüman tanımlamasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tanımlamaların da medya mecraları aracılığıyla toplumsal hayatta yaygınlaştırılması, bugün Batı toplumlarının düşünsel atmosferini kara bir bulut gibi kuşatan İslamofobik şiddet sarmalının dağılmasını ve çözülmesini kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- AKBAR, A. (1994). “Medya Moğolları Bağdat Kapısında”, **Umran Dergisi**, Mart-Nisan, 13-16.
- AKŞAM. (2015, Mart 11). “Utanç Haritası”, **Akşam Gazetesi** , s. 15.
- AKTAY, Y. (2011). **Korku ve İktidar**, Pınar Yayınları, İstanbul.
- BAYRAKLI, E. & Hafez, F. (2015). **EUROPEAN ISLAMOPHOBIA REPORT**, SETA Vakfı Yayınları, Ankara.
- BİÇER, B. (2015). ABD Haberlerinde Müslüman İmajı: Terörist, **Lacivert Dergi**, Sayı: 13, s. 84-88.
- BROWN, M.D. (2000). “**Conceptualizing Racism and Islamophobia**”, (Eds: Ter Wal, J., Verkuyten, M.), *Comparative Perspectives on Racism*. pp. 63-75, Ashgate Publishing, Aldershot.
- CANATAN, K. (2007). “**İslamofobi ve Anti-İslamizm - Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım**”, (Edt: CANATAN, K.& Hıdır, Ö.) *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* (s. 19-62) , Eskiye Yayınları, Ankara.
- CESARI, J. (2015). “**Batı’da İslamofobi: Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri Arasında Bir Mukayese**”, (Edt: Esposito, J. L. & Kalın, İ.) *İslamofobi 21. Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu* (s. 63-87). İnsan Yayınları, İstanbul.
- CNN, (2015). <http://edition.cnn.com/2015/09/16/us/texas-student-ahmed-muslim-clock-bomb/index.html>, (Erişim Tarihi: 15.12.2017).
- COLE, J. (2003) “**İslamofobi**”, <http://www.risaleajans.com/islam/islamofobi-i-cin-yillik--milyon-dolar-harcaniyor> (Erişim Tarihi: 10.11.2017).
- ÇETİNKAYA, B. A. (2010). “**Batı’da Hz. Muhammed (S) Üzerinden İslamofobinin Yansımaları-İslamofobinin Felsefi Kökenleri**”, *İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu*, 30 Nisan- 1 Mayıs 2010 Sivas (s. 39-74), Ankara, Ankamat Matbaacılık.
- EASAT-DAAS, A. (2016). **Islamophobia in Belgium National Report 2015**, (Edt: Bayraklı, E. & Hafez, F.) *European İslamophobia Report 2015* (pp. 49-70), Pelin Ofset, Ankara.
- EMRE, A. (2013). “İslam Korkusu mu, Nefreti mi?”, <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/AkifEmre/islam-korkusu-mu-nefreti-mi-/36394>, (Erişim Tarihi: 10.09.2017).

- ESTEVEES, O. (2016). **Islamophobia in France National Report 2015**, (Edt: Bayraklı, E. & Hafez, F.) European İslamophobia Report 2015 (pp. 155-178), Pelin Ofset, Ankara.
- FUKUYAMA, F. (2011). **Tarihin Sonu ve Son İnsan**, çev. Zülfü Dicleli, Profil Yayınları, 2.Baskı İstanbul.
- GEISSER, V. (2003). **Intellectual and Ideological Debates on Islamophobia**, La Découverte, Paris.
- GENEL, M. G. (2014). "Oryantalistlerin Yerini Medya Aldı", **www.islamvemedya.com**, (Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2017).
- GOTTSCALK, P. & GABRIEL, G. (2006). **Islamophobia: Making Muslims the Enemy**, Rowman and Littlefield, Maryland.
- GÖKÇE, O. (2010). "**Avrupa Medyasının ve Kamouyonun İslam Algısı**", İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri, s. 77-95, Ankamat Matbaacılık, Ankara.
- GÖKSU, V. & SAYGILI, R. (2010). "**Amerikan Medyasının İslam Algısı**", İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri, s. 267-278, Ankamat Matbaacılık, Ankara.
- HALLIDAY, F. (1999). "**'Islamophobia' reconsidered**", Ethnic and Racial Studies, 22, 892-902.
- HANİOĞLU, Ş. (2012). "Nefret Suçları, Din ve İfade Özgürlüğü", **http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/hanioglu/2012/10/14/nefret-suclari-din-ismofobi-ve-ifade-ozgurlugu**, (Erişim Tarihi: 10.09.2017).
- HIDIR, Ö. (2007). "**Anti-Semitizm ve Anti-İslamizm: Benzerlikler ve Farklılıklar**", Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm, içinde, (Eds) K. Canatan ve Ö. Hıdır (s. 63-100), Eskiyei Yayınları, Ankara.
- HUNTINGTON, S. (2006). **Medeniyetler Çatışması ve Yeni Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması**, çev. Mehmet Turhan, Cem Soydemir, Okyanus Yayınları, İstanbul.
- KALIN, İ. (2012). "İslamofobinin Anatomisi: Fantazma, Korku, Nefret", **http://haber.stargazete.com/acikgorus/islamofobinin-anatomisi-fantazma-korku-nefret/haber-714153**, (Erişim Tarihi: 24.08.2017).

- KALIN, İ. (2015). **“İslamofobi ve Çok Kültürlülüğün Sınırları”**, (Edt: Esposito, J. L. & Kalın, İ.), İslamofobi 21 Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu, (s. 39-57). İnsan Yayınları, İstanbul.
- KENTEL, F. (2012). **“İslamofobi” Vesilesiyle Türkiye’nin Fobilerine Bakmak**”, İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri, s- 115-130, Ankamat Matbaacılık, Ankara.
- KURTARAN, G. (2015). “İslamofobik saldırıların hedefi kadınlar”, <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/446225--ingilterede-islamofobik-saldirilarin-hedefi-musluman-kadinlar>, (Erişim Tarihi: 7.07.2017).
- LEAN, N. (2015). **İslamofobi Endüstrisi**, (H. Gümüşsoy, Çev.) Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- MEDIA MaATTERS, (2012). <https://www.mediamatters.org/research/2012/10/28/fox-shows-why-other-media-outlets-arent-following/190980>, (Erişim Tarihi: 14.11.2017).
- MESIC, M. (2011). “The Perception of Islam and Muslims in the Media and the Responsibility of European Muslims Towards the Media”, <http://www.culturelink.org/conf/dialogue/mesic.pdf>, (Erişim, 27.11.2017).
- MCCLINTOCK, M. & Le GENDRE, P. (2007). **Islamophobia: 2007 Hate Crime Survey**, Human Rights First, New York.
- ÖZKAN, Y. (2015). “Hollanda’da İslamofobi artıyor”, BBC Türkçe: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150612_hollanda_islamofobi, (Erişim Tarihi: 12.10. 2017).
- PAÇACI, M. (2013). **“İslamofobi”**, Kutlu Doğum Haftası Hz. Peygamber ve İnsan Onuru Sempozyumu Bildirileri, (s. 456-459), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- PEW, (2001). <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/11/21/anti-muslim-assaults-reach-911-era-levels-fbi-data-show/>, (Erişim Tarihi: 21.12.2017).
- PEW, (2016). <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/11/21/anti-muslim-assaults-reach-911-era-levels-fbi-data-show/> (Erişim Tarihi: 21.12.2017).

- PEW, (2017). <http://www.pewforum.org/2017/07/26/findings-from-pew-research-centers-2017-survey-of-us-muslims/> (Erişim Tarihi: 16.12.2017).
- POOL, E. (2000). **“Framing Islam: An analysis of newspaper coverage of Islam in the British press”**, In: (Ed: Hafez, K.) Islam and the West in the Mass Media. Fragmented Images in a Globalizing World, pp. 157-179, Hampton Press, New Jersey.
- RICHARDSON, R. (2004). **Islamophobia: Issues, Challenges and Action**, Trentham Books Limited, London.
- RICHARDSON, R. (2012). “Islamophobia or anti-Muslim racism?”, <http://www.insted.co.uk/anti-muslim-racism.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.10.2017).
- SAİD, E. (2000). **Haberlerin Ağında İslam**, (Çev: Alev Alatlı), Babil Yayınları, İstanbul.
- SAİD, E. W. (2008). **Medyada İslam**. Metis Yayıncılık, İstanbul.
- SHADID, W. & van KONINGSVELD, P. S. (2002). **“The Negative Image of Islam and Muslims in the West: Causes and Solutions”**, (Eds: Shadid, W. & P.S.van Koningsveld), Religious Freedom and the Neutrality of the State: The Position of Islam in the European Union, pp.174-196, Peeters, Leuven.
- SCHNEIDER, E. T. (2011). The Reproduction of Islamophobia in German and Dutch Newspaper Article Discourse, http://essay.utwente.nl/61108/1/BSc_E_Schneider.pdf, (Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2017).
- ŞANLIER, Ö. İ. (2008). **“11 Eylül’ün Ardından Amerika Birleşik Devletleri Medyası”**, (Edt: Cangöz, İ.), Uygun Adım Medya Bir Bilinç Körleşmesi (s. 31-46). Ayraç Yayınları, Ankara.
- UZUN, N. (2012). **Avrupa’da İslamofobi**, Pınar Yayınları, İstanbul.
- ZIKC, A. & Küpper, B. & Hövermann, A. (2011). **Intolerance, Prejudice and Discrimination: A European Report**, Friedrich-Ebert-Stiftung, Berlin.
- WILKINS, B. (2012). <http://www.digitaljournal.com/article/339499>, (Erişim Tarihi: 10.11.2017).
- www.islamophobie.net/sites/default/files/CCIF%20Report%20On%20Islamophobia%20in%20France%20Six%20Months%20After%20The%20January%202015%20Terrorist%20Attacks.pdf. (Erişim Tarihi: 12.10.2017).